

AKTUÁLNÍ PROBLÉMY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA HUMANITÁRNÍHO

T-3 /1 EVROPSKÁ INTEGRACE A BEZPEČNOST – HISTORICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY

LEOPOLD SKORUŠA

Univerzita obrany

Fakulta ekonomiky a managementu

+420 973 442 571; leopold.skorusa@unob.cz

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Projekt: ***Vzdělávání pro bezpečnostní systém státu***

(reg. č.: CZ.1.01/2.2.00/15.0070)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvod

1. Evropská integrace – přehled mezinárodních organizací
2. Vznik a vývoj Evropských společenství/Evropské unie
3. Symboly Evropské unie – Státy Evropské unie
4. Důležité dokumenty v historii evropské integrace
5. Instituce a právní režim

Závěr

Úvod

- ❑ Mírové snahy VS válečné snahy o sjednocení Evropy
- ❑ Snaha provázat Německo s ostatními evropskými zeměmi – po dvou válkách, na vzniku kterých mělo významný podíl
- ❑ Mocenský vzestup SSSR a jeho působení ve východní a střední Evropě
- ❑ Snaha ekonomicky se vyrovnat USA
- ❑ Vznik řady dalších organizací

Evropská integrace – přehled mezinárodních organizací

- ❑ NATO – 4. dubna 1949 – [Smlouva](#)
- ❑ Rada Evropy – 1950 – Statut Rady Evropy
 - ❑ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – Řím – 4. listopadu 1950 (209/1992 Sb.)
 - ❑ Evropský soud pro lidská práva – Štrasburk 1959
- ❑ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) (*Organization for Security and Cooperation in Europe*), OSCE – 1995 – transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE, též Helsinská konference)
- ❑ Evropské státy + USA a Kanada
- ❑ RVHP – 8. leden 1945
- ❑ Varšavská smlouva – vojenský pakt evropských zemí tzv. východního bloku existující v letech 1955 až 1991.

Západoevropská unie

Právní úprava a její změny

- ❑ 17. března 1948 v Bruselu podepsána mezi Francií, Velkou Británií a státy Beneluxu **Smlouva o Západní unii**, která měla být základem evropské obrany.
- ❑ 1954, kdy zkrachoval pokus o vytvoření Evropského obranného společenství, byla Západní unie po rozšíření o SRN a Itálii přeměněna na Západoevropskou unii (ZEU), evropskou obrannou organizaci.
- ❑ Tato nová organizace se záhy dostala do stínu NATO a Rady Evropy a upadla do dlouhodobé letargie. Oživila ji až Smlouva o EU, která s ní počítala jako s prvkem druhého pilíře EU.

Západoevropská unie

- ❑ Původní představy o tom, že ZEU se stane součástí systému EU pro oblast společné evropské obrany, vzaly za své [Smlouvou z Nice](#).
- ❑ Věcná ustanovení o ZEU byla ze Smlouvy o EU vypuštěna.
- ❑ ZEU také v roce 2001 oficiálně ukončila svoji činnost, i když jako subjekt nezanikla. Členy ZEU nemohou být neutrální členové EU (Rakousko, Švédsko, Finsko).

Základní svobody, na kterých EU stojí

Volný pohyb

□ ZBOŽÍ

□ OSOB

□ SLUŽEB

□ KAPITÁLU

Evropská společenství – nový druh integrace

- ❑ Všechny předchozí organizace jsou jen souhrnem členských států
 - ❑ Mezinárodní smlouvy, zavazují pouze ty státy, které k nim přistoupily
 - ❑ Nezávazné právní akty – se silou pouze faktickou
- ❑ 6 států se rozhodlo k integraci s úplně novou povahou
- ❑ Nová koncepce – princip supranacionality – tedy nadstátnosti
- ❑ Základem je také smlouva (jako u předchozích mezinárodních organizací)
 - ❑ V nich se však země vzdávají určitých pravomocí – těmi jsou pověřeny orgány nově vzniklé organizace

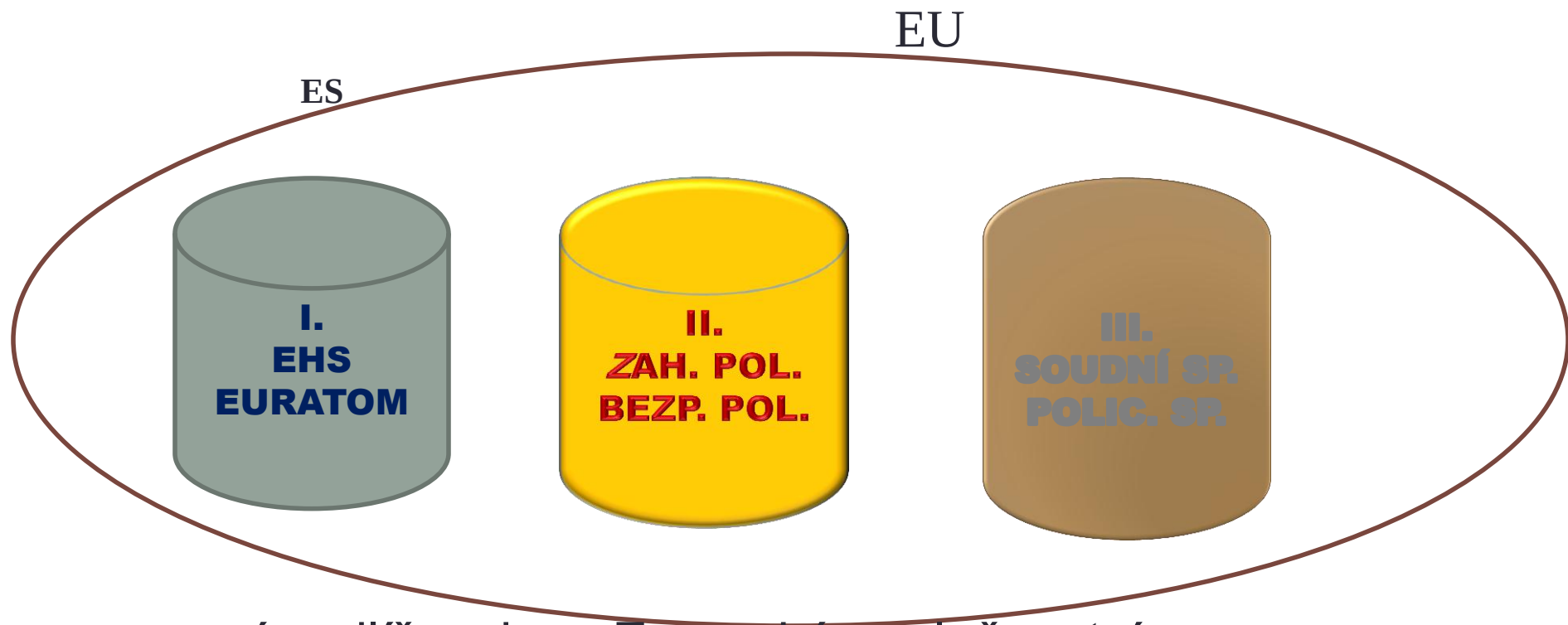
Společenství uhlí a oceli tzv. ESUO

- ❑ Pařížská smlouva – tzv. Montánní unie – 1951 (účinná 1952)
 - ❑ Robert Schuman a Jean Monet francouzský ministr zahraničních věcí a jeho asistent
 - ❑ Netypická mezinárodní smlouva – uzavřena na dobu určitou (50 let)
 - ❑ Francie, Německo, Itálie a země Beneluxu
 - ❑ V důsledku nadstátní povahy přijímalo (nezbytná) nepopulární opatření právě společenství a nikoliv členské státy
 - ❑ Rozhodování probíhalo tak, že příslušný orgán, v němž zasedali zástupci států, přijímal rozhodnutí nikoliv jednomyslně, jak by tomu bylo u tradičních mezinárodních organizací, ale kvalifikovanou většinou hlasů

EUROATOM a EHS

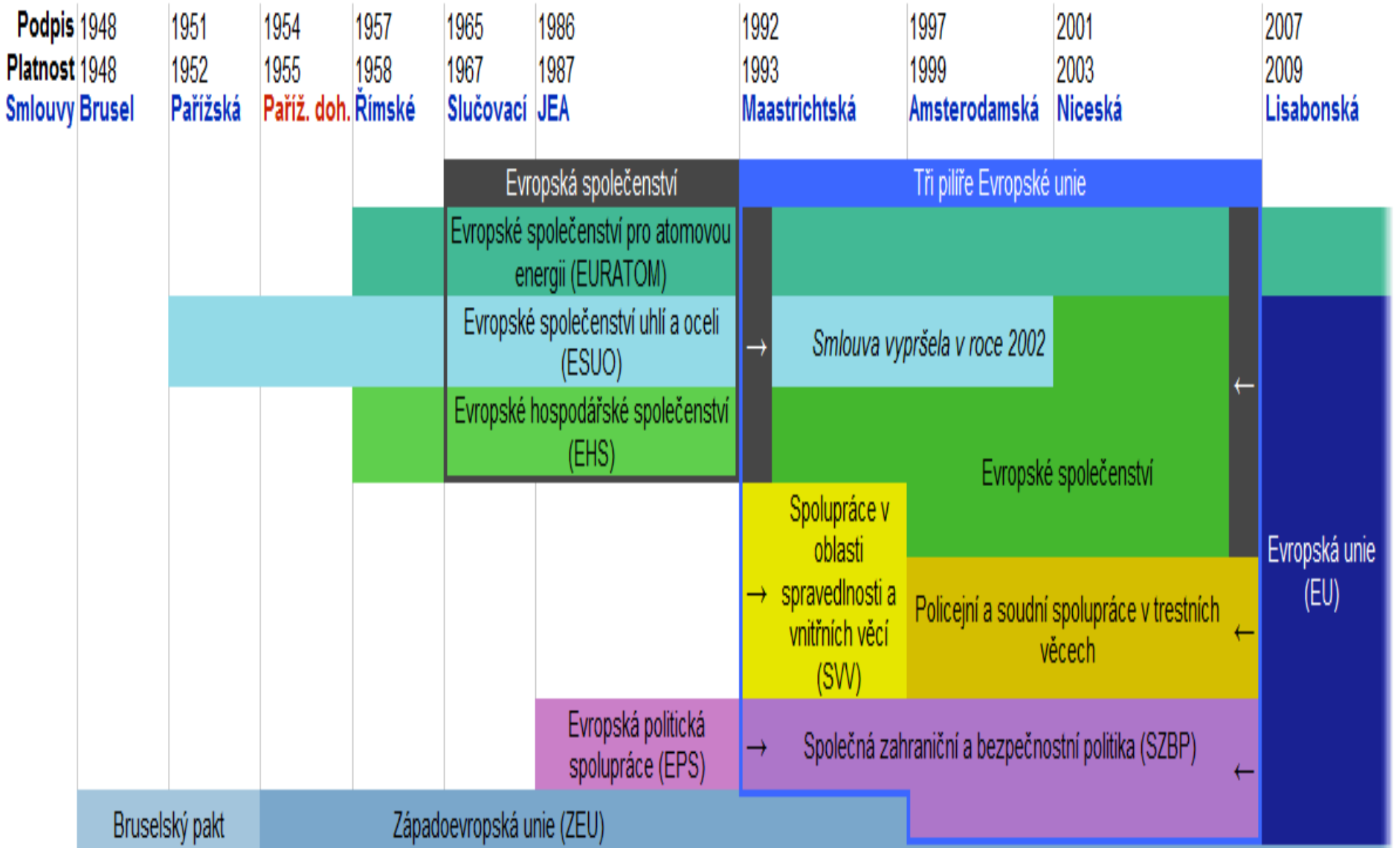
- ❑ EUROATOM – 1. ledna 1958 – stejné země zakládají Evropské společenství atomové energie
 - ❑ otázky spojené s mírovým využitím atomové energie
 - ❑ vojenské využití atomu stojí mimo tuto integraci
- ❑ EHS – Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
- ❑ Obě označovány jako tzv. Římské smlouvy
- ❑ Ne všem státům ale vyhovoval tak široký model integrace
- ❑ V roce 1960 založily Evropské sdružení volného obchodu (ESVO) – European Free Trade Association (EFTA)
- ❑ Postupem času většina zemí přestoupila do ES – dnes jsou členy jen Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island a Norsko

Tři pilíře Evropské unie – dnes již neplatí

- ❑ prvním pilířem jsou Evropská společenství,
- ❑ druhým je společná zahraniční a bezpečnostní politika a
- ❑ třetím policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.

Průřez vývojem EU

Smlouvy – shrnutí

1952

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli

2009

1.12. – účinnost Lisabonské smlouvy

2007

podpis Lisabonské smlouvy

2003

Niceská smlouva

1958

Římské smlouvy:

Smlouva o založení Evropského

hospodářského společenství

Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM)

1987

Jednotný evropský akt: Jednotný trh

1993

Smlouva o Evropské unii (Maastricht)

1999

Amsterodamská smlouva

Symbolika

- ❑ Vlajka
- ❑ Heslo
- ❑ Hymna
 - ❑ Beethoven zhudebnil „Ódu na radost“, kterou v roce 1785 napsal Friedrich Schiller
- ❑ Den Evropy – Schumanův den – 9.květen 1950,
 - ❑ Robert Schuman,
 - ❑ Jean Monnet

Vstup České republiky do EU

- ❑ Žádost o vstup do Evropské 17. ledna 1996.
- ❑ O oficiálním pozvání s dalšími kandidátskými zeměmi rozhodli představitelé členských států EU na zasedání 13. prosince 1997 v Lucemburku.
- ❑ V roce 1998 byla zahájena přístupová jednání.
- ❑ Po tomto období proběhl tzv. screening – srovnání právních řádů kandidátských států s platným právem ES/EU (tzv. Kodaňská kritéria).
- ❑ Smlouva o přistoupení byla podepsána 16. dubna 2003 v Aténách za účasti prezidenta republiky a premiéra a následně ratifikována národními parlamenty stávajících 15 zemí.
- ❑ V ČR proběhlo referendum o vstupu do EU (13.-14.6 2003)
 - ❑ Pro schválení smlouvy – 77,3% hlasujících bylo pro vstup
 - ❑ účast v referendu – 55,2%
 - ❑ Stížnosti k ÚS – 28 (nenašel důvod, proč by referendum bylo nezákonné) – prezident potvrdil platnost referenda
- ❑ Smlouva se stála platnou a účinnou – 1. května 2004

Vstup České republiky do EU

❑ Volný pohyb osob – omezení

- ❑ volný vstup nových členských států na svůj pracovní trh – občané ČR mohli již od vstupu do EU bez omezení pracovat pouze ve Velké Británii, Irsku a Švédsku.
- ❑ Od 1. května 2006 otevřela možnost práce v zemích jako je Řecko, Portugalsko, Finsko a Španělsko.
- ❑ Francie – léto 2008
- ❑ Zatím tak neučinily státy – Německo a Rakousko
- ❑ 27. prosince 2007 se stala ČR součástí Schengenského prostoru

❑ Volný pohyb služeb, zboží a kapitálu – bez omezení

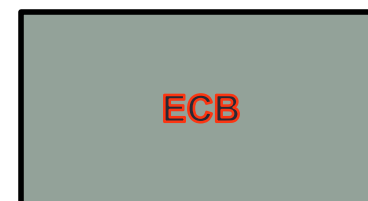
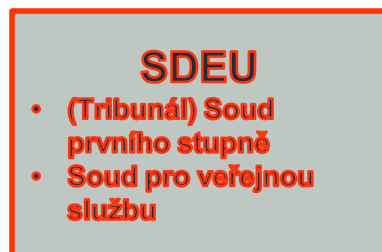
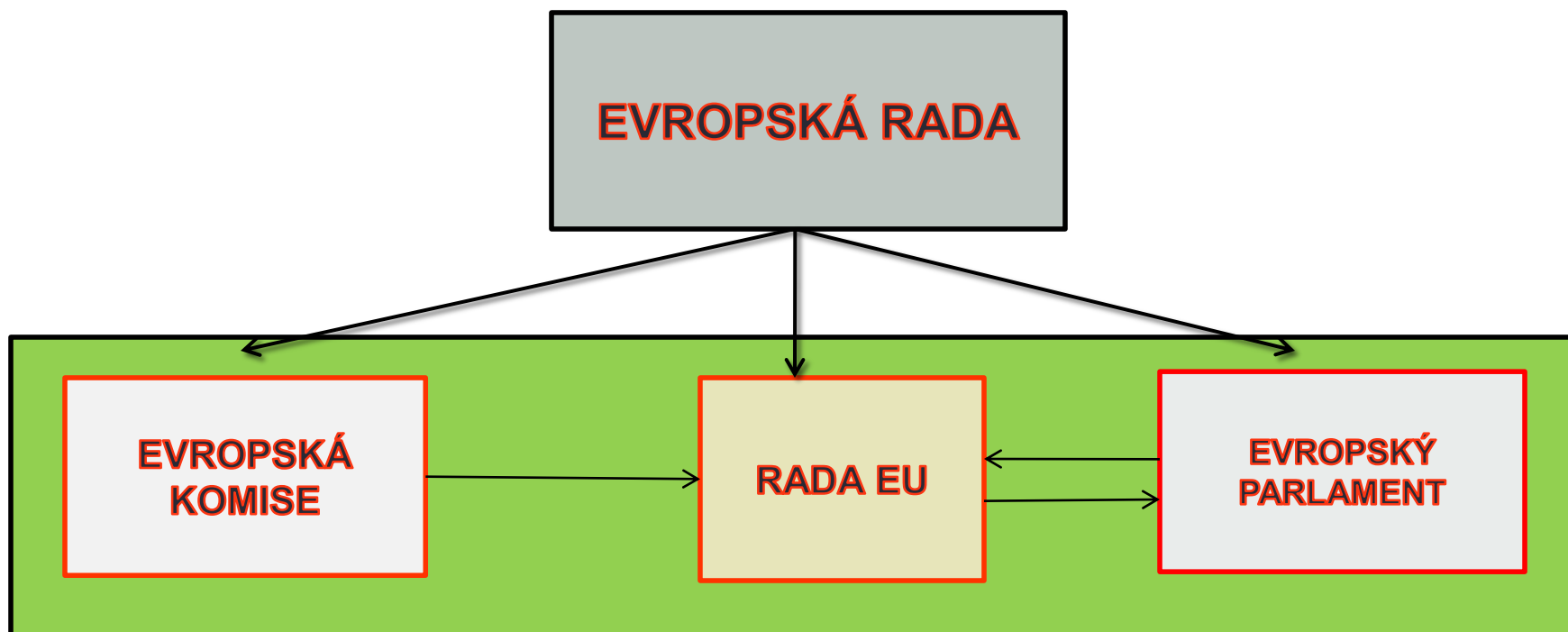
❑ Institut Evropského zatýkacího rozkazu – 1.11.2006

❑ Česká republika má vyjednanou výjimku z právní závaznosti Listiny základních práv a svobod EU

Institute

- ☐ Evropský parlament
- ☐ Evropská rada
- ☐ Rada EU
- ☐ Evropská komise
- ☐ Soudní dvůr Evropské unie (před LS ESD)
- ☐ Soudní dvůr,
- ☐ Tribunál a
- ☐ Soud pro veřejnou službu
- ☐ Evropská centrální banka
- ☐ Účetní dvůr

Institute – legislativní orgán

Finanční orgány

- ☐ Evropská centrální banka
- ☐ Evropská investiční banka
 - ☐ Evropský investiční fond

Poradní orgány

- ☐ Evropský hospodářský a sociální výbor
- ☐ Výbor regionů

Evropský parlament

- ❑ 736 poslanců Evropského parlamentu zastupuje přibližně 496 milionů evropských občanů v 27 zemích Unie,
- ❑ patří k prointegračním orgánům hájícím celoevropské zájmy a nadnárodní principy
- ❑ v roce 1979 – přímá volba dala Evropskému parlamentu potřebnou politickou legitimitu a původně poradní shromáždění postupně získávalo stále větší vliv,
- ❑ Maastrichtská a Amsterdamská smlouva jej pak v devadesátých letech přeměnily na zákonodárny orgán, (ačkoli se o zákonodárnou pravomoc musí dělit s Radou),

- ❑ v současné době se na tvorbě právních předpisů Unie může podílet pěti různými způsoby
 - ❑ Konzultace,
 - ❑ Spolupráce,
 - ❑ Spolurozhodování,
 - ❑ Souhlas,
 - ❑ Rozpočet
- ❑ ČR zastupuje 24 poslanců
- ❑ Evropský parlament je jediným orgánem Společenství, který se schází a rokuje veřejně
- ❑ Rozpravy, názory a usnesení jsou zveřejňovány v Úředním věstníku Evropské unie.

Evropská rada

- ❑ je hlavním politickým orgánem EU
- ❑ Tvoří ji hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise.
- ❑ jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
- ❑ schází se pravidelně jednou za půl roku – ke konci předsednického období, případně pak i jinak podle potřeby
- ❑ od 1. prosince 2009 se na základě Lisabonské smlouvy stala jedním ze sedmi orgánů Unie
- ❑ klíčovým úkolem Evropské rady je
 - ❑ dávat podněty pro rozvoj Unie a
 - ❑ vymezovat její obecné politické směry,
- ❑ obvykle rozhoduje konsensem, pokud Smlouva nestanoví jinak
- ❑ neschvaluje právní normy

Evropská rada

□ Předseda Evropské rady

Herman Van Rompuy

- předsedá Evropské radě a vede její jednání
- ve spolupráci s předsedou Komise a na základě práce Rady pro obecné záležitosti zajišťuje přípravu a kontinuitu jednání Evropské rady
- usiluje o usnadnění soudržnosti a konsensu uvnitř Evropské rady
- po každém zasedání Evropské rady předkládá zprávu Evropskému parlamentu
- zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Rada EU (Rada ministrů – Rada)

- ❑ svým způsobem rozhodující orgán EU
- ❑ reprezentuje členské státy a má rozsáhlé zákonodárné a výkonné pravomoci
- ❑ každá členská země je v ní zastoupena na ministerské úrovni
- ❑ Hlavní úkoly
 - ❑ koordinace hospodářské politiky členských států
 - ❑ rozhodovací pravomoci
 - ❑ pravomoc svěřit Evropské komisi provádění Radou přijatých a vydaných aktů
- ❑ vzhledem k širokému rozsahu oblastí, za něž je Rada zodpovědná, neexistuje v tomto orgánu stálé členství - konkrétní sestava je odvozena od tématu setkání
 - ❑ ECOFIN (finance a obchod),
 - ❑ General Council (Rada pro všeobecné záležitosti – MZV), atd
- ❑ Snaha o zachování kontinuity v práci – „trojka“,
- ❑ od Amsterdamské smlouvy - 1999 se navíc v oblasti zahraniční politiky prosazuje tzv. reformovaná trojka, která se skládá z ministra zahraničí, předsednické země, Vysokého představitele pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy,
- ❑ má pravomoc vydávat akty, které jsou sekundárními prameny práva Společenství.

Rada EU (Rada ministrů – Rada)

- ❑ Lisabonská smlouva rozdělila Radu **pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy** na dvě formace. V současnosti se tedy Rada schází v deseti různých složeních.
 - ❑ Rada pro všeobecné záležitosti
 - ❑ Rada pro zahraniční věci
 - ❑ Rada pro hospodářské a finanční záležitosti
 - ❑ Rada pro spravedlnost a vnitro
 - ❑ Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdravotnictví a spotřebitelské záležitosti
 - ❑ Rada pro konkurenceschopnost
 - ❑ Rada pro dopravu, telekomunikace a energetiku
 - ❑ Rada pro zemědělství a rybolov
 - ❑ Rada pro životní prostředí
 - ❑ Rada pro školství, mládež a kulturu

Evropská komise

- ❑ je výkonným orgánem EU, (někdy nazývaná vládou)
- ❑ více než kterákoli jiná instituce EU symbolizuje nadnárodní rozměr evropské integrace,
- ❑ je také hlavní obhájkyní celoevropských zájmů,
- ❑ Její činnost se soustředí především na
 - ❑ podporu a další rozvoj integračního procesu jako celku i
 - ❑ jednotlivých aktivit Evropské unie, jakož i
 - ❑ na přípravu příslušných právních předpisů,
- ❑ **vystupuje ve třech hlavních rolích**
 - ❑ Zabezpečuje provádění primárních smluv,
 - ❑ Jako iniciátor se podílí se na tvorbě právních norem EU,
 - ❑ Je ochráncem právního systému EU

Soudní dvůr Evropské unie

- ❑ je nejvyšším soudem Evropské unie.
- ❑ Byl zřízen v roce 1952 a sídlí v Lucemburku na rozdíl od většiny ostatních institucí EU, které sídlí v Bruselu.
- ❑ V čele je předseda. Za každý stát EU v něm je 1 soudce.
 - ❑ (prof. JUDr. Jiří Malenovský, CSc.)
- ❑ Byl zřízen Pařížskou smlouvou
- ❑ Typy řízení
 - ❑ řízení o předběžné otázce
 - ❑ řízení o porušení Smlouvy
 - ❑ řízení o prohlášení neplatnosti
 - ❑ řízení o nečinnosti
 - ❑ žaloba o náhradu škody
- ❑ Tribunal – soud prvního stupně (JUDr. Pelikánová)
- ❑ Soud pro veřejnou službu – je v rámci soudních orgánů Unie specializovaným soudem ve věcech sporů z oblasti veřejné služby Evropské unie

Lisabonská smlouva – institucionální dopad

„Tato smlouva vstupuje v platnost dnem 1. ledna 2009 za předpokladu, že budou uloženy všechny ratifikační listiny, nebo nestane-li se tak, prvním dnem měsíce následujícího po uložení ratifikační listiny tím signatářským státem, který tak učiní jako poslední.“ – čl. 6 odst. 2 smlouvy

❑ Proces schvalování – nepokračoval podle představy, výhrady

- ❑ Irsko – odmítnuto v referendu, nicméně přislíbilo pokračovat
- ❑ Česká republika – řízení před ÚS o souladu s českým ústavním pořádkem
- ❑ Německo – probíhal také ústavní přezkum – spolkový ústavní soud neshledal rozpor, avšak shledal jako nedostatečnou právní úpravu pravomocí Spolkového sněmu a Spolkové rady podílet se na evropském zákonodárném procesu a změnách základacích smluv – byla provedena změna, následně prezident ratifikoval
- ❑ Polsko – čekalo (prezident Lech Kaczyński) na to jak dopadne referendum v Irsku

❑ 1. prosinec 2009

Lisabonská smlouva – institucionální dopad

- ❑ Stálý předseda Evropské rady – čl. 15/6 SEU
 - ❑ volen Evropskou radou, kvalifikovanou většinou na 2,5 roku – lze jednou prodloužit
 - ❑ podíl předsednické země – zůstává zodpovědnost za program
- ❑ Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku – čl. 18/3 SEU
 - ❑ je volen členskými státy na období pěti let
 - ❑ nahrazuje a personálně slučuje
 - ❑ vysokého představitele pro SZBP
 - ❑ Komisaře pro vnější vztahy
 - ❑ a Předsedy Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (jen její zahraničně politickou část)
 - ❑ Stává se rovněž šéfem pro Evropskou vnější činnost (ESVA – odvozeno z dřívějšího názvu – Evropská služba pro vnější akce)
 - ❑ je místopředsedou Komise – podléhá schválení Evropským parlamentem

Lisabonská smlouva – institucionální dopad

❑ Nová pravidla rozhodování v Radě

- ❑ Složení – hlavy států (př. vlád) + předseda ER + předseda EK + VPZVBP (nikoliv jako člen)
 - ❑ Fakultativně – po rozhodnutí ER, možnost doplnění přísl. ministry (členy komise), je možné také hlasování v zastoupení (avšak, jen jednoho člena)
- ❑ rozšíření počtu oblastí, v kterých bude Rada rozhodovat kvalifikovanou většinou
- ❑ rozšiřuje se tento způsob hlasování o 68 nových oblastí (celkem 218)
- ❑ Princip jednomyslnosti zůstává zachován v citlivých oblastech jako jsou
 - ❑ daně
 - ❑ sociální zabezpečení
 - ❑ zahraniční politika
 - ❑ společná obrana
 - ❑ operativní policejní spolupráce
 - ❑ jazyková pravidla a
 - ❑ otázka sídel institucí

Lisabonská smlouva – institucionální dopad

- ❑ smlouva z Nice rozdělila celkem 345 vážených hlasů na základě jejich velikosti, přičemž menší státy byly zvýhodněné
- ❑ ke schválení návrhu Komise je v současnosti potřeba 255 vážených hlasů – vtom musí být 2/3 všech členských států
 - ❑ každý stát může navíc požádat o přezkoumání, zda členské státy tvořící kvalifikovanou většinu zastupují alespoň 62 % celkové populace EU
- ❑ LS – změna v hlasování kvalifikovanou většinou – od 1.11.2014
 - ❑ kvalifikovaná většina - 55 % členských států, které reprezentují alespoň 65 % obyvatel EU
 - ❑ Do roku 2017 může kterákoli země požádat o hlasování systémem podle smlouvy z Nice
- ❑ Jedna země – jeden komisař
 - ❑ předseda Evropské komise získává novou pravomoc odvolávat jednotlivé komisaře

Lisabonská smlouva – horizontální dopady

- ❑ Zrušení pilířové struktury a právní subjektivita unie
 - ❑ Třetí státy byly o nástupnictví informovány diplomatickou nótou
 - ❑ vedle EU bude i nadále existovat Euratom se samostatnou právní subjektivitou
- ❑ Listina základních práv EU a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – tzv. vtažení Listiny...
 - ❑ Čl. 6 odst. 1 SEU: „Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.“
- ❑ Pravomoci unie
 - ❑ Řídí se zásadou svěření pravomocí – čl. 5 SEU
 - ❑ Pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve smlouvách – které jí svěřeny nejsou náleží členským státům
 - ❑ výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality
 - ❑ Unie jedná v oblastech, které nespadají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

Lisabonská smlouva – horizontální dopady

- ❑ Dle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv
- ❑ Zásada proporcionality se uplatňuje v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality – 9 článků – Ústřední věstník EU C310/207
 - ❑ Návrhy evropských legislativních aktů přihlížejí k nutnosti postupovat tak, aby každá zátěž, finanční nebo správní, příslušející Unii, vnitrostátním vládám, regionálním nebo místním orgánům, hospodářským subjektům a občanům byla co nejmenší a přiměřená cíli, jehož má být dosaženo.
 - ❑ Evropský legislativní akt – kdo má „zákonodárnou iniciativu“
 - ❑ Návrh komise
 - ❑ Podněty skupiny členských států
 - ❑ Podněty Evropského parlamentu
 - ❑ Žádosti Soudního dvora
 - ❑ Doporučení ECB
 - ❑ Žádosti EIB
 - ❑ Lhůta 6 týdnů pro národní parlamenty k zaslání odůvodněného stanoviska

Prameny

- ✓ Evropská unie - Petr Fiala, Markéta Pitrová, Brno: centrum pro studium demokracie a kultury,
- ✓ Základy práva Evropské unie pro ekonomy- Vladimír Týč, 5. aktualiz. vydání, Linde Praha,
- ✓ Smlouva o Evropských společenstvích,
- ✓ Smlouva o EU,
- ✓ Internet- www.euroskop.cz,
www.eurozoom.info.cz, a spousta dalších ...